

Vägledning för
förskolor och skolor

Var beredd om det blir kris eller krig

Ditt jobb – en avgörande del av Sveriges totalförsvar

Innehåll

Utveckla arbetet med beredskap	3
Ditt jobb – en avgörande del av Sveriges totalförsvar	4
Motståndskraft bygger vi tillsammans	5
Vem har ansvar för vad?	6
Så förbereder ni er	8
Kris- och kontinuitetsplaner	10
Bra att ha förberett	13
Kommunikation	15
Ta skydd	16
Extremväder	18
Att prata med barn och elever om kris och krig	19
Viktiga telefonnummer	20
Mer information	20

Broschyren är inspirerad av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (MSB) broschyr "Om krisen eller kriget kommer". Vissa delar av innehållet är kopierade direkt från MSB:s broschyr och andra delar är omskrivna för att passa förskolans och skolans verksamheter.

Grafisk produktion: Haus

Version 2 oktober 2025.

Broschyren finns att ladda ner som kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats: www.skolverket.se/publikationer.

Vi lever i en orolig tid. Det pågår krig i vår omvärld som påverkar Sveriges säkerhet. Vi behöver kunna hantera konsekvenser av olika typer av kriser som till exempel extremväder, farliga smittor och allvarliga störningar i digitala tjänster som är viktiga i vårt samhälle. När vi är förberedda ökar tryggheten för oss alla.

Utveckla arbetet med beredskap

Den här broschyren vänder sig till dig som arbetar i förskolan eller skolan. Du får en överblick över vad beredskap i förskolan och skolan innebär, vad ni behöver veta om och konkreta tips på hur ni kan komma i gång eller komma vidare i arbetet.

Beredskapsarbetet inför kriser eller om det skulle bli krig kan vara utmanande, samtidigt går det att ta viktiga steg framåt på ganska enkla sätt.

Dela gärna broschyren med dina kollegor och använd innehållet för att utveckla arbetet på er förskola eller skola. Diskutera era utmaningar och möjliga lösningar utifrån era roller och ansvar.

Broschyren finns att ladda ner på www.skolverket.se/publikationer.

En fördjupad vägledning för arbetet finns på www.skolverket.se/beredskap.

God beredskap inför kriser och om det skulle bli krig behövs för att barn och elever alltid ska kunna få utbildning och tillsyn i en trygg miljö. Tillsammans tar vi ansvar.

Ditt jobb – en avgörande del av Sveriges totalförsvar

Förskolan och skolan är samhällsviktiga verksamheter som ska fungera oavsett om det blir en kris i fredstid eller om det skulle bli krig i Sverige.

Arbetet du gör är avgörande för att barn och elever ska få utbildning och tillsyn. Det är lika viktigt för deras framtid som för samhällsutvecklingen i stort. Genom ditt arbete bidrar du till att vårdnadshavare kan arbeta för att upprätthålla andra samhällsviktiga verksamheter som till exempel sjukvård och räddningstjänst. Därför är ditt arbete i förskolan och skolan en avgörande del av Sveriges totalförsvar.

Totalförsvar

Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar. Det militära försvaret är Försvarmaktens arbete med att bibehålla fred, hindra krig och försvara Sverige mot väpnat angrepp. Det civila försvaret är arbetet som alla andra i samhället gör för att skydda befolkningen, upprätthålla samhällsviktig verksamhet och bidra till det militära försvarets förmåga vid krig.

Totalförsvaret förbereder Sverige för krig

Militärt försvar

Försvarmaktens verksamhet

- Bevara fred
- Hindra krig
- Försvara Sverige

Civilt försvar

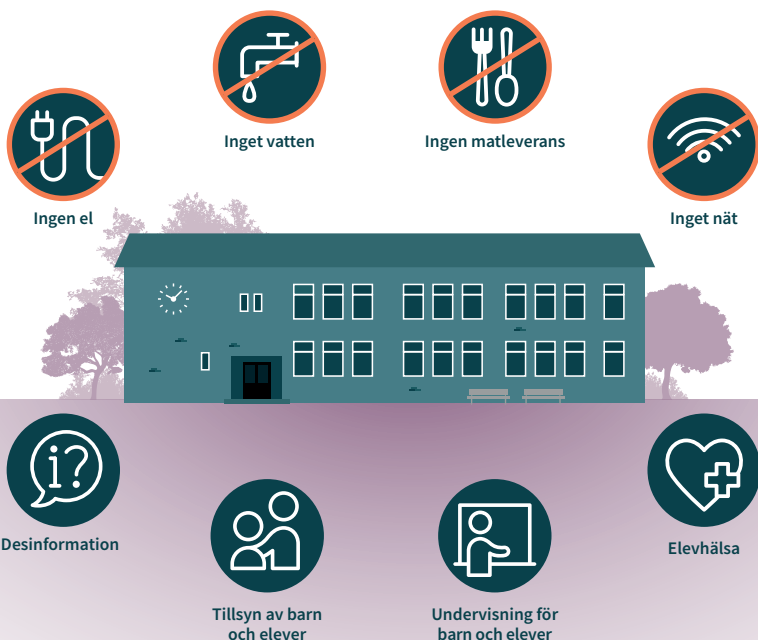
Samhällsviktig verksamhet t.ex.

- Förskola och skola
- Sjukvård
- Räddningstjänst

Motståndskraft bygger vi tillsammans

Motståndskraft handlar om både individers och samhällets samlade förmåga att hantera kriser, anpassa oss till förändringar och återhämta oss efteråt. För att öka motståndskraften behövs förberedelser och vilja att försvara Sverige, våra värderingar och vår frihet. Det är ett jobb vi gör tillsammans utifrån våra olika roller och ansvar. I förskolan och skolan förutsätter det samarbete inom den egna verksamheten och med andra aktörer. Vi blir starkare när vi jobbar tillsammans.

Motståndskraften stärks när varje förskola och skola ökar sin förmåga att hantera oönskade händelser.

Vem har ansvar för vad?

S

Skolverket

Skolverket är en beredskapsmyndighet. I uppdraget ingår bland annat att stödja förskolor och skolor i arbetet med säkerhet och krisberedskap.

Hemkommun

Hemkommunen ansvarar för att utbildning och tillsyn av barn och elever kan fortsätta så långt det är möjligt, oavsett om det är fred, en kris eller krig. Kommunen har även ansvar för att så långt som möjligt säkerställa tillgång till exempelvis skolskjuts, värme, vatten, el och skolmat vid höjd beredskap.

Huvudman

Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att förskolan och skolan fungerar så normalt som möjligt även vid en kris eller krig. Det betyder att säkerställa att det finns de resurser som behövs och den organisation som krävs för att så långt som möjligt kunna upprätthålla säkerheten samt utbildning och tillsyn.

Rektor

Rektorn ansvarar för att leda och organisera det operativa arbetet på förskolan eller skolan vid en krissituation. Det innebär bland annat att säkerställa att medarbetarna har den kunskap de behöver för att kunna hantera olika typer av kriser. En central del i arbetet är att arbeta fram beredskapsplaner tillsammans med medarbetarna så att alla blir delaktiga och känner sig trygga i hur olika situationer ska hanteras.

Medarbetare

Alla medarbetare behöver ha övergripande kunskap om förskolan eller skolans beredskapsarbete och vara insatta i verksamhetens planer. Det innebär till exempel att veta vilka rutiner som gäller och bland annat var nödutgångar och förbandsmaterial finns.

Sveriges Radio

P4 är Sveriges beredskapskanal och har uppdraget att förmedla pålitlig och aktuell samhällsinformation från till exempel myndigheter. Ta reda på frekvensen för din lokala P4-kanal på www.krisinformation.se.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB

MSB har det övergripande ansvaret för landets skyddsrum och har information om vilket skyddsrum som finns närmast er förskola eller skola.

Var källkritisk

Det finns en ökad risk för att det sprids falsk och vilseledande information vid en kris eller krig. Det kan påverka människors beteenden och leda till negativa konsekvenser för både individer och för samhället i stort.

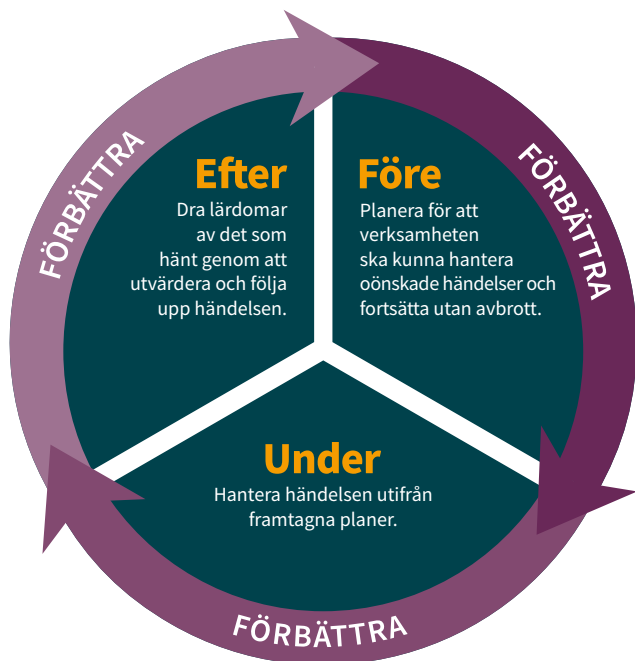
Så förbereder ni er

Varje förskola och skola behöver planera för hur ordinarie verksamhet ska upprätthållas på en acceptabel nivå oavsett vilken störning som uppstår. Det kan handla om att lokalerna inte går att använda, leveranser av viktiga varor inte kommer fram eller att det blir ett längre strömavbrott.

När personal, barn och elever tillsammans förbereder sig för olika scenarier ökar tryggheten för alla. Förbered er genom att planera, utbilda och öva.

Arbeta systematiskt

Beredskapsarbetet behöver genomföras systematiskt för att det ska utvecklas till det bättre. Ni behöver planera, öva och utvärdera arbetet regelbundet så att era planer alltid är relevanta.

Bibliotek:
Mån: 14-16
Tis: 14-19
Ons: 10-12, 13-16
tors: 10-12, 13-16
Fredag: stängt

Att göra

Area: $10 \cdot 3 = 30 \text{ cm}$

Volym: $10 \cdot 2 \cdot 3 = 60$

Svar: 60 cm

Kris- och kontinuitetsplaner

Ingen kan vara förberedd på alla situationer som kan uppstå, men genom att ta fram kris- och kontinuitetsplaner för olika scenarier kommer ni långt. Du som är ansvarig för en förskola eller skola behöver tillsammans med medarbetarna kontinuerligt analysera sårbarheter och möjliga hot och risker. Det är det första steget för att förebygga kriser och minska risken för allvarliga konsekvenser när en kris uppstår.

Tänk på att ta vara på allas idéer i arbetet och samverka med andra aktörer i ert närområde.

Krisplan

En krisplan hjälper er att veta hur ni kan hantera och organisera arbetet vid en kris och vad ni behöver tänka på. Händelser som leder till kris kan uppstå inom eller i direkt anslutning till förskolans eller skolas område.

Exempel på händelser som kan leda till kris:

- Extremväder
- Större olycka i närområdet
- Giftig rök
- Epidemi eller pandemi
- Krigsfara och krig

Exempel på innehåll i en krisplan:

- Vilka som ingår i krisgruppen och vem som leder den.
- Vad krisgruppen ska göra vid kris, både på kort och på lång sikt.
- Viktiga kontaktuppgifter.
- Hur skalskydd som låsta dörrar och larm ska hanteras.
- Rutiner för att kommunicera internt och externt.

Kontinuitetsplan

En kontinuitetsplan fokuserar på att identifiera vad som behövs för att kunna bedriva ordinarie verksamhet och fortsätta hålla barn och elever trygga. Det innebär att planera för alternativa lösningar om till exempel elen försvinner eller om matleveranser uteblir. Därefter tas reservlösningar fram.

Inför arbetet:

- Utse en ansvarig som håller ihop arbetet.

Under arbetet:

- Planen bör ge alla medarbetare information om hur de ska agera vid en kris utifrån sin roll och på vilket sätt de säkerställer att verksamheten fortgår samt återgår till normalläge.
- Planen bör vara enkel och tydlig så att den är lätt att använda.
- Alla medarbetare bör vara delaktiga i arbetet med planen och arbetet ska utgå från lokala förutsättningar.
- Planen bör innehålla roll- och ansvarsfördelning och nödvändiga kontaktuppgifter.

När planen är klar:

- Alla medarbetare i verksamheten bör känna till planen och dess innehåll.
- Öva planen och uppdatera den vid behov, exempelvis om brister upptäcks eller förutsättningar förändras.
- Skriv ut planen så att den är lätt att komma åt vid behov.

Viktiga frågor att svara på:

- Finns kris- och kontinuitetsplanerna lättillgängliga för alla medarbetare?
- Är planerna aktuella?
- Känner alla till dem?
- Finns en utsedd funktion som ansvarar för att uppdatera planerna?

Bra att ha förberett

Varje förskola och skola har olika möjligheter och utmaningar i arbetet med beredskap. Här ger vi några tips och råd som kan vara till hjälp i ert arbete. Ni anpassar självklart ert arbete efter de förutsättningar ni har.

Vatten

Om det blir brist på vatten kan kommunen ställa ut vattentankar, ni behöver därför kunna hämta vatten i större volymer. Ni kan även ha vatten i reserv. Förvara vattnet mörkt och svalt. Kontrollera om vattnet smakar och luktar bra. Byt vattnet vid behov. Om ni är osäkra på om vattnet är rent, koka vattnet tills det bubblar kraftigt.

Tips på hur ni kan förvara och hämta vatten:

- Skaffa dunkar, kärl eller hinkar med lock att hämta vatten i.
- Fyll vatten i dunkar som är gjorda för livsmedel.

Mat

Tillgång till livsmedel är en förutsättning för att kunna hålla förskolan eller skolan öppen. Om det blir brist på vissa livsmedel eller om leverantörer inte kan leverera varor alls behöver ni säkerställa att ni har mat i reserv. Ni kan behöva lagerhålla mat som mättar, ger energi och som kan förvaras i rumstemperatur.

Ta gärna fram en lista på livsmedel som kan vara bra att köpa in. Planera hur ni kan tillaga och servera maten på alternativa sätt om till exempel elen skulle förvinna.

Typer av varor som är bra att lagerhålla över tid:

- Torrvaror som innehåller kolhydrater
- Proteinrika livsmedel
- Fettrika livsmedel
- Konserver av olika slag
- Drycker som både släcker törst och är mättande
- Söta livsmedel som ger snabb energi

Toalett

Om det inte kommer vatten ur kranen, exempelvis vid ett strömavbrott så kan ni inte spola i toaletterna. Det går att kissa i toaletten även om ni inte kan spola. Var förberedda på att kunna ta hand om avfallet och var noga med hygien.

Säkerställ att ni har:

- Toalettpapper
- Blöjor
- Våtservetter
- Handsprit
- Mensskydd
- Plastpåsar
- Sopsäckar
- Hinkar med lock

Se till att även ha:

- Tändstickor, tändstål
- Ficklampa, pannlampa
- Konservöppnare
- Första hjälpen-kit

Er kommun informerar om hur ni ska slänga avfallet.

Kommunikation

Ni behöver kunna ta emot nyheter och viktig information från myndigheter och även ha kontakt med vårdnadshavare.

Tips för att kunna ta emot information och kommunicera:

- Radio som drivs med batteri, solceller eller vev.
- Extra batterier.
- Mobil och laddade extra batterier (powerbank).
- Viktiga telefonnummer på papper.

Ta skydd

Ni kan snabbt behöva lämna förskolans eller skolans område för att ta skydd, alternativt söka skydd i era egna lokaler, till exempel vid en naturolycka, farliga utsläpp eller om det skulle bli ett militärt angrepp. Det får ni veta bland annat genom Viktigt meddelande till allmänheten, VMA. Det är ett system som består av meddelanden i Sveriges radio P4, tv, mobiltelefoner och utomhussignal. Följ myndigheternas instruktioner.

Skyddsrum

Alla skyddsrum är tillgängliga för alla invånare. Förskolor och skolor använder det skyddsrum som ligger närmast. I skyddsrum ska det finnas vatten och enklare toaletter. Skyddsrum är märkta med en skylt som har en orange fyrkant med blå triangel.

I fredstid får skyddsrum användas till annat, men de ska kunna ställas i ordning inom 48 timmar. Vid krig eller fara för krig ansvarar fastighetsägaren för att skyddsrum ställs i ordning.

Ta reda på var det finns skyddsrum eller andra skyddade platser nära er förskola eller skola.

På www.msb.se finns en karta över Sveriges skyddsrum.

SKYDDSRUM

Extremväder

Extremväder som skyfall, översvämningar och värmeböljor blir allt vanligare. Risken för naturolyckor som jordskred och skogsbränder ökar.

Tips på hur ni kan vara förberedda:

- Sök information på kommunens webbplats eller på www.msb.se om risker och beredskap för exempelvis ras, erosion och översvämning där er förskola eller skola ligger.
- Besök www.msb.se eller www.krisinformation.se för råd om hur ni kan förbereda er förskola eller skola för extremväder.
- Följ väderprognosen och ladda ner appar för att få vädervarningar, exempelvis från www.krisinformation.se, Sveriges Radio P4 och SMHI Väder.

Vid extremväder och naturolyckor får ni information i Sveriges Radio P4 om vad ni ska göra, exempelvis koka dricksvatten eller utrymma.

Att prata med barn och elever om kris och krig

Barn och elever blir ofta berörda och kan känna oro när något allvarligt händer. De kan reagera på olika sätt. Var närvarande och uppmärksam på hur de mår. Ni som arbetar i förskolan och skolan är vana att prata med barn och elever, lita på er kunskap och erfarenhet.

- Förklara vad som händer.
- Ställ öppna frågor om personens tankar och känslor.
- Anpassa samtalet till personens ålder.
- Prata lugnt och undvik att dina egna känslor tar över.
- Berätta bara det du vet är sant, undvik för många detaljer.
- Har du inte svar på alla frågor är det bra att säga det.
- Gör saker som tar fokus från oron.

Viktiga telefonnummer

- 112** Akut nödsituation – ambulans, räddningstjänst och polis.
- 1177** Rådgivning om du är sjuk eller har skadat dig.
- 114 14** Om du vill kontakta polisen och det inte är bråttom.
- 113 13** Få eller lämna information om allvarliga olyckor och kriser.

Mer information

skolverket.se/beredskap

Stöd och vägledning för förskolors och skolors arbete med beredskap.

msb.se

Om beredskap för kris och krig, filmer, övningar och utbildningar från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

forsvarsmakten.se

Om det militära försvaret av Sverige och allierade.

krisinformation.se

Samlad information om kris och krig från svenska myndigheter.

lilla.krisinformation.se

För barn och unga om kris och krig.

Skolverket

www.skolverket.se